

Patientens rättigheter

■ SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

Patientens rättigheter

För att förbättra patientens rättsskydd har man i Finland stiftat en lag om patientens ställning och rättigheter. Lagen gäller hela hälso- och sjukvården och hälso- och sjukvårdstjänster som ges vid institutioner inom socialvården.

De centrala punkterna i lagen är:

- *Patientens samtycke behövs för vården.*
- *Patient har rätt till uppgifter om sitt hälsotillstånd och om vården och behandlingen: vad ingår i vården, vilka risker kan den medföra, vilka olika vård- och behandlingsalternativ finns att tillgå.*
- *En patient som får vänta på vård skall underrättas om orsaken till dröjsmålet och den beräknade väntetiden.*
- *En patient som är missnöjd med vården kan göra en anmärkning till vårdinrättningen eller anföra en klagan hos de myndigheter som övervakar hälso- och sjukvården.*
- *Vårdinrättningen skall ha en patientombudsman som kan bistå patienten.*

Alla som varaktigt bor i Finland har inom ramen för resurserna inom hälso- och sjukvården rätt till sådan hälso- och sjukvård som hans eller hennes hälsotillstånd förutsätter. I Finland är kommunerna enligt lag skyldiga att ordna hälso- och sjukvården.

Patienten har rätt till god hälso- och sjukvård och till gott bemötande. Vården skall ges så att patientens människovärde inte kränks och att patientens övertygelse och integritet respekteras. Patientens modersmål och personliga behov, samt kultur skall så långt som möjligt beaktas. För barnpatienters del skall även den övriga familjens behov beaktas.

Samtycke och samförstånd

Vården och behandlingen skall ges i samförstånd med patienten, med andra ord med patientens samtycke. Om patienten vägrar ta emot en viss vård eller behandling skall den om möjligt ges på ett annat sätt. Patienten har också rätt att helt och hållet vägra att ta emot vård eller behandling.

I fråga om smärre vårdåtgärder utgår man från att patienten gett sitt samtycke i och med att han eller hon sökt vård. I regel skall samtycke till vård ändå utredas genom samtal med patienten. Därför är det viktigt att patienten får tillräckliga uppgifter om sitt hälsotillstånd, om vårdinnehåll och om verkningar, samt om eventuella riskfaktorer och olika vård- och behandlingsalternativ. Enligt lag skall yrkespersonalen inom hälso- och sjukvården före och under vården informera patienten i tillräcklig utsträckning på ett förståeligt sätt. Om patienten och personalen inte talar samma språk skall tolk anlitas i mån av möjlighet. Tolkning kan behövas också på grund av patientens tal-, hörsel- eller synskada.

Då frågor angående vården klargörs för patienten skall personalen se till att utomstående inte får uppgifter om patienten. Uppgifter om vården skall inte ges om patienten inte vill ha dem.

Då en medvetlös patients liv eller hälsa är i fara skall patienten ges den vård som behövs även om hans eller hennes vilja inte kan utredas. Om patienten gjort en skriftlig viljeyttring om vård och behandling, en s.k. vårdvilja, och det inte finns skäl att anta att den till exempel är föråldrad eller att patienten ändrat åsikt, skall den följas. I oklara fall rådgör vårdpersonalen med patientens anhöriga.

Om patienten på grund av psykisk utvecklingsstörning eller ålderssvaghet inte kan fatta beslut om vården eller behandlingen, skall man försöka utreda hans eller hennes önskemål tillsammans med anhöriga till patienten innan vårdbeslutet fattas.

Vård av minderårig

En barnpatients åsikt om en vård- eller behandlingsåtgärd skall utredas om det med beaktande av hans eller hennes ålder eller mogenhet är möjligt. Vården av en minderårig patient skall ske i samförstånd med patienten, om han eller hon med beaktande av ålder eller mogenhet kan fatta beslut om vården. En minderårig patient kan också förbjuda att uppgifter om hans eller hennes hälsotillstånd eller vård lämnas ut till vårdnadshavaren eller andra anhöriga. Om barnet är för ungt för att fatta beslut om vården, skall han eller hon vårdas i samråd med föräldrarna eller vårdnadshavaren.

Barnets eller den ungas mogenhet i frågor angående vården bedöms av en läkare eller annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

Lagen skyddar en minderårig patient också på så sätt att varken föräldrar eller vårdnadshavare kan förvägra vård som krävs för att avvärja fara som hotar patientens liv eller hälsa.

Att vänta på vård

Om en patient inte genast eller inte alls kan ges vård skall han eller hon underrättas om orsaken. Om patienten sökt sig till fel vårdenhet skall han eller hon hänvisas till rätt ställe. En patient som får vänta på vård skall underrättas om den beräknade väntetiden.

I lagen om patientens ställning och rättigheter nämns inga tider inom vilka vård skall ges. Enligt statsrådets principbeslut om tryggande av hälso- och sjukvården i framtiden skall social- och hälsovårdsministeriet tillsammans med Finlands Kommunförbund bereda riksomfattande anvisningar om genomförande av icke brådskande vård och köhantering före utgången av år 2003. Målet är att en första konsultation vid hälsovårdscentral fås inom tre dygn från den första kontakten, poliklinisk vårdbedömning inom den specialiserade sjukvården inom tre veckor från det att remiss inkommit till sjukhuset och medicinskt motiverad vård inom rimlig tid, vanligen inom tre och senast inom sex månader.

Journalhandlingar

Patienten har rätt att kontrollera de uppgifter i journalhandlingarna som gäller honom eller henne och att vid behov rätta till dem.

Uppgifter i journalhandlingarna är sekretessbelagda. Vårdpersonalen får inte utan patientens skriftliga samtycke lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna till utomstående. Med utomstående avses personer som inte vid verksamhetsenheten deltar i vården av patienten. Även anhöriga anses vara utomstående. Om en patient inte själv kan fatta beslut om vården kan nödvändiga uppgifter lämnas till patientens anhöriga så att patientens vilja skall kunna utredas. Uppgifter om att en medvetlös patient intagits för vård och om patientens hälsotillstånd lämnas till en nära anhörig till patienten eller någon annan patienten närstående om det inte finns skäl att anta att patienten skulle förbjuda detta. I enstaka fall kan patientens rätt att få upplysningar och att kontrollera journalhandlingarna begränsas om man kan anta att det skulle medföra allvarlig fara för patientens liv eller hälsa.

Patientombudsmannen hjälper

Varje verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården har en patientombudsman. Patientombudsmannen informerar om patientens rättigheter och hjälper vid behov patienten med att göra en anmärkning eller anföra en klagan om vården eller med att fylla i en ansökan om ersättning för felbehandling.

En patient som är missnöjd med den vård han eller hon fått eller med bemötandet i samband med den kan göra en anmärkning till vårdenhetens chef. Syftet med anmärkningen är att ge patienten möjlighet att på ett enkelt och smidigt sätt framföra sin åsikt till vårdenheten. Samtidigt ges vårdenheten möjlighet att snabbt rätta till situationen. Om det vid behandlingen av anmärkningen framgår att den t.ex. kan leda till patientskadeansvar, skadeståndsansvar eller disciplinärt förfarande hjälper patientombudsmannen patienten med att anhängiggöra ärendet vid Patientförsäkringscentralen eller med att anföra en klagan.

En anmärkning begränsar inte patientens rätt att anföra klagan över vården eller bemötandet. En klagan kan anföras hos länsstyrelsen, som vanligen är den instans som behandlar klagomål. Länsstyrelsen kan också överföra mera komplicerade klagomål till Rättsskyddscentralen för hälsovården för behandling. Patienten kan anföra sin klagan direkt till Rättsskyddscentralen för hälsovården, men enligt en överenskommen arbetsfördelning skickar Rättsskyddscentralen de flesta klagomålen i alla fall till länsstyrelserna.

Källa: Lag om patientens ställning och rättigheter 17.8.1992/785

Social- och hälsovårdsministeriet
Sjötullsgatan 8, Helsingfors
PB 33, FIN-00023 Statsrådet, Finland

Telefon (09) 16001
Telefax (09) 160 74126

www.stm.fi

ISSN 1236-2123

ISBN 952-00-1288-5

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET**